

Montaasikasvatuksen alkeita

Jarmo Valkola, Kuvien havainnointi ja montaasin estetiikka. Taide- ja mediakasvatuksellinen näkökulma audiovisuaalisen kerronnan teoriaan ja analyysiin. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston taidekasvatuksen laitos 1999. 335 s.

Montaasi on yksi merkittävimpiä näkökulmia audiovisuaaliseen mediakulttuuriin. Näin esittää Jarmo Valkola kirjassaan ”Kuvien havainnointi ja montaasin estetiikka. Taide- ja mediakasvatuksellinen näkökulma audiovisuaalisen kerronnan teoriaan ja analyysiin”, jossa hän pyrkii maalailemaan omaa kuvaansa siitä, millaista audiovisuaalisen kerronnan teoreetisointi voi(si) olla. Valkola käsittelee kirjassaan lähinnä elokuvan havainnoinnin ulottuvuuksia sekä kognitiivisten suuntausten tarjoamia ajatuksia audiovisuaalisen viestinnän ymmärtämisestä.

Valkola lähestyy audiovisuaalisuutta avoimin mielin. Tekstin tutkimuslähtökohtana on teoreettinen avoimuus, jonka avulla kirjoittaja pyrkii sanojensa mukaan säilyttämään mahdollisuudet yllättävienkin ulottuvuuksien esiinnoisuun. Valkola sanookin olevansa ”audiovisuaalisen kommunikaation osa-alueita hahmottava tarkailija, joka ainakin periaatteessa pyrkii säilyttämään mie-

lenkiintonsa eri koulukuntien tarjoamiin ratkaisuihin ja teoreettisiin malleihin”. Hän tukeutuu vahvasti psykologisperinteeseen kognitiiviseen näkökulmaan, jota ei sinällään nähdä erityisenä teoriana, vaan enemmänkin kokoelmana erilaisia kognitiivisia lähestymistapoja.

Valkolan lähtökohtana on usko siihen, että kognitiiviset mallit tarjoavat uusia ja parempia mahdollisuuksia audiovisuaalisuuden tutkimukselle. Kognitiivististen lähtökohtien ja montaasin ajatuksen yhdistäminen audiovisuaalisuuden tutkimuksessa on erityisen hedelmällistä. Valkola esittelee sekä havainnoinnin että montaasin teorioita ja käsitteistöä runsaasti ja monipuolisesti.

Valkola kertoo katsovansa audiovisuaalisuutta osin taidekasvatuksen näkökulmasta. Kirjan alaotsakkeeseenkin kuuluva taide- ja mediakasvatuksellinen kytkös jää kuitenkin lupaukseksi, joka ei lukijassa juuri koskaan täyty. On valitettavaa, että Valkola irtisanoutuu heti johdannossa taide- ja mediakasvatuksellisen näkökulman ”kahlitsevuudesta”, ja pitää kasvatusnäkökulmaansa vain yleisempänä taustavisiointina. Kirjan kiinnostavuus kiistämättä kasvaisi, jos mediakasvatuksen näkökulma näkyisi selkeämmin myös tekstin tasolla.

Sen sijaan teoreettista pohdintaa tukevat mainiosti useat havainnollistavat esimerkit. Koska kyseessä on pitkälti elokuvaa audiovisuaalisena malliesimerkkinä käsittelevä kirja, Valkola esittelee montaasiteoriaa erityisesti pitkien elokuvien kautta. Erityisenä huomion kohteena on Valkolan ilmeisen ihannoima elokuvaohjaaja Peter Greenaway, jonka tuotannon tutkiskeluun Valkola käyt-

tää kymmeniä kirjansivuja. Greenaway on elokuvantekijänä multitaiteilija, ja hän on pitkällä urallaan kehittänyt ja uudistanut elokuvailmaisun keinoja. Greenawayn elokuvatuotanto onkin oivallinen valinta montaaiteorian havainnoinnin tueksi, mutta välillä unohduin pohtimaan, miksi esimerkiksi ei ole nostettu myös Greenawayn 1990-luvun tuotantoa, joka on paikoitellen jopa hedelmällisempää materiaalia aiheenmukaiseen visuaalisen ilmaisun analyysiin.

Kirjan teoreettisesti avoin näkökulma on tietenkin mielenkiintoinen, mutta ehkä osin sen seurauksena kirjan rakenne on turhan fragmentaarinen. Kirja on paikoitellen turhan vaikeaselkoinen, ja samalla tekstin jännite ja luettavuus hieman hiipuvat. Samoin teosta vaivaa turha viimeistelemättömyys, joka ilmenee esimerkiksi perustelemattomana toistona. Tarkkaa lukijaa voikin hieman häiritä, että Valkola pohtii elokuvan lineaarisuutta liki identtisillä lauseilla ja kappaleilla sekä sivulla 43 että 96.

”Kuvien havainnointi ja montaaitein estetiikka” on joka tapauksessa erinomaisen tervetullut teos, jolle löytynee monipuolista käyttöä tieteenalojen rajoista piittaamatta. Sekä aihealue että tutkimukselliset lähtökohdat ovat sen verran ajankohtaisia, että Valkolan lupailmaa jatkokehittelyä ”Montaaitei ja audiovisuaalinen kommunikaatio” jää odottamaan innolla.

Nando Malmelin